

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Fakulta sociálních věd

Institut mezinárodních studií

**PROTOKOL O HODNOCENÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(Posudek vedoucího)**

Práci předložil(a) student(ka): **Tereza Hanušová**

Název práce: **Bosenská diaspora v Lublani**

Vedoucí práce (u externích vedoucích uveďte též adresu a funkci v rámci instituce): **PhDr. Ondřej Žíla, Ph.D.**

1. OBSAH A CÍL PRÁCE (stručná informace o práci, formulace cíle):

Tereza Hanušová si za cíl své bakalářské práce zvolila případovou studii života bosenské diaspor v hlavním městě Slovinska, Lublani. V rámci vytyčeného úkolu si kandidátka položila tři základní otázky, na které primárně zaměřila svůj výzkum: za prvé zkoumala percepci života příslušníků bosenské diaspor v Lublani (potažmo ve Slovinsku), za druhé se soustředila na jejich reflexi současného dění v Bosně a Hercegovině, a za třetí zkoumala, zdali představitelé bosenské diaspor v budoucnu zvažují možnost vrátit se zpět do své domoviny.

Slovinsko bylo již v období socialistické Jugoslávie republikou, která tradičně přijímala (obzvláště manuální) pracovníky z méně rozvinutých oblastí jugoslávské federace. Výzkum Terezy Hanušové ale souvisí s důsledky dramatického rozpadu Jugoslávie a následnými konflikty v 90. letech 20. století. Migranty, kteří se ve Slovinsku ocitli v průběhu 90. let v důsledku nucené migrace, posléze doplnili příchozí motivovaní ekonomickými důvody. To je přesně případ vzorců migračního chování obyvatel Bosny a Hercegoviny, kteří se vedle odchodu do třetích hostitelských zemí usazovali ve vyspělejších postjugoslávských republikách (Slovinsko, Chorvatsko, ale i Srbsko).

2. VĚCNÉ ZPRACOVÁNÍ (náročnost, tvůrčí přístup, argumentace, logická struktura, teoretické a metodologické ukotvení, práce s prameny a literaturou, vhodnost příloh apod.):

Nosnou část bakalářského projektu tvoří analýza a interpretace dat získaných během terénního výzkumu. Hanušová jej realizovala v tomto akademickém roce v rámci Erasmus pobytu v Lublani. Autorka svůj výzkum opírá o teoretické koncepty transnacionalismu a přístupy k integraci ve slovinské společnosti. V této souvislosti v práci též tematizuje velmi důležitou otázku, nakolik příslušníci bosenské diaspor lokalizovaní ve Slovinsku zvažují eventualitu návratu do vlasti.

Autorka v empirické části práce upozorňuje na úskalí života členů bosenské diaspor v Lublani (předsudky, přezíravé postoje, nelehce získatelná aktivní znalost velmi blízkého slovinského jazyka k jazykům Bosny a Hercegoviny). Současně ale nastiňuje, že bosenská diaspora ve Slovinsku je poměrně rozmanitá, složená z několika generací, které měly odlišné motivace k příchodu a usazení se v zemi. Stejně tak správně upozorňuje, že Slovinci nenahlíží na bosenskou diasporu jako na jeden celek, ale rozlišují podle etno-konfesionální příslušnosti. Za důležitý aspekt práce Hanušové rovněž považují její zjištění, že příchozí za studiem neopustili Bosnu a Hercegovinu s přesvědčením, že odcházejí navždy. Je zajímavé, že příslušníci této generace za hlavní motivaci k odchodu považují získání kvalitního vzdělání. Tuto vloženou investici pak mnozí z nich chtějí „zkapitalizovat“ po svém návratu do Bosny a Hercegoviny.

Vlastní empirické šetření v podobě polostrukturovaných rozhovorů v délce 40-90 minut uskutečnila autorka na vzorku osmi respondentů ve věku 18-25 let. Vedle empirického sběru dat se práce heuristicky opírá o další primární zdroje (dokumenty a internetové zdroje v podobě novinových článků) a odbornou sekundární literaturu.

3. FORMÁLNÍ A JAZYKOVÉ ZPRACOVÁNÍ (jazykový projev, správnost citace a odkazů na literaturu, grafická úprava, formální náležitosti práce apod.):

Z celkového průběhu zpracování bakalářského projektu je nutné ocenit, jaký progres učinila kolegyně Hanušová v psaném projevu. Od prvních verzí textu, které vykazovaly ryze začátečnický charakter, se Hanušová kvalitativně velmi posunula. Přesto však výsledná podoba práce vykazuje určité formální nedostatky. První z nich se týká vlastního strukturování textu. Autorka zvolila poněkud nešťastně pro první kapitolu název „Metodologie“, druhou pojmenovala „Teoretická část“. Zatímco v první kapitole nastiňuje formy kvalitativního výzkumu, v druhé kapitole se na rozdíl od očekávané diskuse teoretické literatury věnované výzkumu diaspory, jejímu chování a dalším nezbytným aspektům (ty jsou stručně představeny v samotném úvodu práce), zabývala již nezbytným kontextem, tj. zdůvodněním příčin bosenské emigrace.

Kromě nesourodé struktury práce bych upozornil na chybějící diskusi poznatků nabytých v průběhu terénního výzkumu, které by byly konfrontovány se zjištěními jiných autorů. Hanušová tak sice vcelku pečlivě podává vhled do úvah, názorů a stanovisek příslušníků bosenské diaspory ve Slovinsku, dále s nimi však ke škodě analyticky nepracuje.

Z dalších formálních nedostatků bych upozornil již jen na záměnu pozice v sestaveném seznamu literatury, kdy autorka nejprve uvádí sekundární literaturu a až nakonec primární (internetové) zdroje. Hanušová v práci řádně cituje a odkazuje na literaturu, kde kromě titulů v angličtině použila i texty slovinských autorů.

4. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE (celkový dojem z bakalářské práce, silné a slabé stránky, originalita myšlenek, naplnění cíle apod.):

Z posuzované bakalářské práce mám ambivalentní dojmy. Na jednu stranu jsem jako školitel pozoroval postupně se vylepšující způsob psaní, analytičtější přístup a celkově badatelský profesní růst. Na druhou stranu však výsledek působí nedotaženým dojmem. Za nepříliš přesvědčivou považuji diskusi teoretických konceptů. Hanušová nedokázala detailněji nastínit a prodiskutovat nosný koncept: transnacionalismus a jeho pojetí na příkladu bosenských migrantů ve Slovinsku. Přestože autorka tento fenomén, stejně jako pojem integrace, nastiňuje, nemá práce pevnější oporu v teoretické literatuře.

Pro výslednou vnitřní sourodost práce současně považuji za problematické rozhodnutí autorky zabývat se – oproti původnímu plánu zkoumat pouze členy bosenské diaspory, kteří se ve Slovinsku dlouhodobě usadili (tzv. druhá generace) –, i osobami z mladší generace (ti do Slovinska dorazili za studií na vysoké škole). Soudím, že zjištěné poznatky k oběma kategoriím působí poněkud nesourodým dojmem. Navíc jsou závěry, které Hanušová podává, v případě obou komunit předem vcelku očekávatelné.

Současně je nutné závěrečná zevšeobecnující shrnutí, která Hanušová ve své práci předkládá na základě poznatků z terénu, přijímat obezřetně. Jednak nejsou založena na dostatečně vypovídajícím vzorku respondentů. Za druhé sama Hanušová konstatuje, že mezi zpovídanými osobami jsou příslušníci obou uvedených komunit. Je tak přirozené, že mezi příslušníky těchto dvou generací budou rozdíly nejen v percepci aktuálního dění v Bosně a Hercegovině, ale i v otázce přístupu k potencionálnímu návratu do této postjugoslávské republiky. Za limitující bych označil i skutečnost, že Hanušová rozhovory vedla v angličtině, což jí pravděpodobně zúžilo vlastní interpretaci.

5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ (jedna až tři):

Pokuste se na základě srovnání bosenské diaspory ve Slovinsku a v České republice nalézt shodné a odlišné prvky.

Změnily se z dnešního pohledu a pod tíhou nepříznivého demografického vývoje ve Slovinsku postoje a přístupy tamních občanů k migrantům ze zemí bývalé Jugoslávie?

Nakolik lze tvrzení, že mladší generace je po získání vzdělání ve Slovinsku ochotná se vrátit do Bosny a Hercegoviny, generalizovat? Lze tak hovořit o procesu *brain gain*? Jaké aspekty hrají v přesvědčení vrátit se svou roli?

6. DOPORUČENÍ / NEDOPORUČENÍ K OBHAJOBĚ A NAVRHOVANÁ ZNÁMKA (výborně, velmi dobře, dobře, nevyhově):

Bakalářský projekt Terezy Hanušové pokládám za dobrý příspěvek ke studiu problematiky transnacionalismu a vhodný úvod ke studiu života bosenské diaspory ve Slovinsku. S přihlédnutím k výše vyřčeným kritickým poznámkám práci doporučuji k obhajobě a hodnotím jí jako velmi dobrou – C.

Datum: 24. 5. 2018

Podpis:

Pozn.: Hodnocení pište k jednotlivým bodům, pokud nepíšete v textovém editoru, použijte při nedostatku místa zadní stranu nebo přiložený list. V hodnocení práce se pokuste oddělit ty její nedostatky, které jsou, podle vašeho mínění, obhajobou neodstranitelné (např. chybí kritické zhodnocení pramenů a literatury), od těch věcí, které student může dobrou obhajobou napravit; poměr těchto dvou položek berte prosím v úvahu při stanovení konečné známky.